

La mirada valenciana de les cites electorals del 28A i 26M

Salvador Enguix Oliver

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

salvador.enguix@uv.es

ORCID: 0000-0003-3597-5230

Benjamín Marín Pérez

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

benjamin.marin@uv.es

ORCID: 0000-0001-8957-7647

Rebut: 28/10/2019

Acceptat: 17/02/2020

RESUM

En aquest article s'analitzen les principals característiques de la cobertura que van fer els mitjans de comunicació valencians de les eleccions celebrades a Espanya la primavera de 2019 (generals, autonòmiques, municipals i europees). S'hi posa atenció en quins van ser els principals eixos temàtics abordats pels principals diaris, ràdios i canals de televisió, i s'hi analitzen les estratègies d'atac entre partits que refermen l'existència de blocs ideològics d'esquerra i dreta.

Paraules clau: campanya electoral, Comunitat Valenciana, eleccions, candidats, debats, mitjans de comunicació de masses, premsa.

ABSTRACT. *A Look at Valencia's Elections of the 28th of April and the 26th of May 2019*

This paper analyses the main features of the Valencian media coverage of the elections held in Spain in the Spring of 2019 (General, Regional, Municipal, and European elections). We shine a spotlight on the key themes covered by the main newspapers, radio and TV stations, and on the attack strategies parties used to define ideological blocs on the left and right.

Keywords: election campaigns, Valencian Autonomous Community, elections, candidates, debates, mass media, press.

SUMARI

Introducció i objectius

El context polític

L'agenda valenciana

Els grans eixos informatius durant les campanyes

- L'avançament electoral
- El finançament
- L'auge de la ultradreta
- Els pactes postelectorals
- La violència de gènere

- El conflicte català

- El conflicte lingüístic i el de la sanitat

- Les eleccions municipals

- I les europees?

Estratègies electorals comunes dels partits en les campanyes

Conclusions

Referències bibliogràfiques

Autor per a correspondència / Corresponding author: Salvador Enguix Oliver. Departament de Teoria dels Llenguatges i Ciències de la Comunicació Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació Avda. Blasco Ibáñez, 32 - 46010, València (Espanya).

Citació suggerida / Suggested citation: Enguix Oliver, S. i Marín Pérez, B. (2020). La mirada valenciana de les cites electorals del 28A i 26M. *Debats. Revista de cultura, poder i societat*, 134(1), 11-25. DOI: <http://doi.org/10.28939/iam.debats.134-1.2>

INTRODUCCIÓ I OBJECTIUS

La decisió de Pedro Sánchez d'avançar les eleccions generals al 28 d'abril i la decisió posterior de Ximo Puig de fer coincidir les autonòmiques previstes per al 26 de maig amb les generals van suposar una alteració de les campanyes electorals projectades pels partits polítics, tant a Espanya com a la Comunitat Valenciana. Aquest treball analitza com van variar aquestes campanyes electorals amb les hipòtesis de partida següents:

H1: La confluència de les eleccions generals i les autonòmiques va tindre un clar influx en les agendes informatives dels mitjans de comunicació valencians (premsa, premsa digital, ràdio i televisió), els quals es van veure obligats a modificar els criteris previstos per tal d'oferir una correcta cobertura en un escenari polític inaudit i nou.

H2: Un altre efecte important va ser la *contaminació* de la campanya política de les eleccions generals, concretament, dels eixos del debat polític estatal sobre la campanya autonòmica; aquesta pertorbació va afectar tant el que podem denominar *relats polítics* com el protagonisme de les fonts d'informació. Així, les eleccions autonòmiques adquirien en la cobertura mediàtica un estatus *comicis de segon ordre* (Berganza, 2008) respecte a les generals, encara que no es va aconseguir col·locar l'*agenda valenciana* en la cobertura nacional, com pretenia fer el president de la Comunitat Valenciana, Ximo Puig.

H3: L'avançament de les eleccions valencianes i la confluència amb les generals, a pesar

de l'oposició de Compromís, no va arribar a trencar un relat partidista generalitzat en clau d'eix esquerra-dreta.

Per revisar aquestes hipòtesis, el present treball ofereix els elements i les claus que van configurar la cobertura de les campanyes per a les eleccions generals i autonòmiques entre els dies 12 i 26 d'abril, posant especial atenció en un fet que considerem fonamental en el tractament informatiu que es va fer: Ximo Puig va anunciar l'avançament de les eleccions autonòmiques el dia 4 de març. Així mateix, analitzarem la posterior campanya electoral de les eleccions municipals i europees que s'hi va portar a terme entre el 10 i el 24 de maig.

Per a una correcta representació dels mitjans valencians s'ha seguit el tractament informatiu d'aquestes campanyes en les versions impreses i digitals dels diaris *Levante-EMV* (LEV), *Las Provincias* (PROV), *El Periódico Mediterráneo* (MED) i *Diario Información* (INF), així com en els diaris digitals *Valencia Plaza* (VPZA) i *Diari La Veu* (VEU). Pel que fa als mitjans audiovisuals, s'han tingut en compte Atresmedia (1), TVE (2), TVE-Comunitat Valenciana (3), À Punt Tv (4) i la Cadena Ser (5), la ràdio amb més oients a la Comunitat Valenciana. Respecte a aquests mitjans audiovisuals, hem optat per l'estudi de nou debats electorals de ràdio i televisió, tenint en compte que la seua difusió en xarxes socials, en els llocs web dels mitjans i en *streaming* tenen un efecte multiplicador que es difon entre els potencials votants. Les xarxes socials canalitzen bona part del discurs polític, tant el que elaboren institucions públiques i privades com el que difonen els mateixos ciutadans (Campos, Valera Ordaz i López García, 2015). La televisió continua tenint hui molta importància en la conformació

Taula 1 Debats electorals analitzats

Mitjans audiovisuals	Eleccions generals	Eleccions autonòmiques	Eleccions municipals	Eleccions europees
Atresmedia	23 abril			
TVE	22 abril			
TVE-C.Valenciana		17 abril		
À Punt TV	24 abril			
Cadena Ser	15 abril		10 maig València, Alacant i Castelló	13 maig

Font: Elaboració pròpia

de l'opinió pública a través dels programes informatius i noticiaris (Casero Ripollés i Marzal, 2011a). Els debats, ja siguen emesos per ràdio o televisió, estan allunyats del discurs sense rèplica i són els espais més atractius de les campanyes. Per això, s'erigeixen com un instrument perquè el votant avalue opcions polítiques, ja que pot confrontar i comparar al mateix temps les idees, els perfils i les imatges dels candidats (Marín, 2003).

Igualment, a partir del tractament informatiu d'aquests mitjans s'ha realitzat una anàlisi de dos aspectes fonamentals: les temàtiques que hem detectat sobrerrepresentades i que han construït el relat de les prioritats informatives dels diferents períodes estudiats, d'una banda, i qui són els i les líders que han protagonitzat les estratègies electorals dels partits, de l'altra. Aquestes dues qüestions configuren el que podem anomenar *la mirada valenciana* de les campanyes seleccionades.

EL CONTEXT POLÍTIC

El dia 15 de febrer de 2019, el president del Govern espanyol, Pedro Sánchez, anunciava la decisió de dissoldre les Corts Generals i convocar eleccions el

28 d'abril. La decisió, segons va defensar, estava condicionada per la impossibilitat d'aprovar els Presupostos Generals de l'Estat (PGE) pel vot en contra dels partits de centredreta i dels independentistes catalans. Poques setmanes després, el 4 de març, el president valencià, Ximo Puig, adoptava una decisió inesperada: avançar les eleccions autonòmiques, inicialment previstes per al 26 de maig, com les municipals i europees, i celebrar-les conjuntament amb les generals del 28 d'abril. La declaració institucional vinculava la decisió amb l'exercici de l'autogovern:

La recent aprovació de la reforma de l'Estatut, amb el blindatge dels inversions per a la Comunitat Valenciana, i ara, el calendari electoral propi, ens col·loca, definitivament en l'espai que volem. I m'interpel·la a mi, com a valencià i com a president de la Generalitat, a tancar el cercle d'aquesta història (...), d'aquesta etapa de la història, pel reconeixement de la nostra autonomia com a autonomia històrica i obrir-ne una nova etapa per al nostre autogovern. És per això que he convocat el Ple del Consell i d'acord amb la prerrogativa que m'atribueix l'Estatut d'Autonomia i la Llei de Govern, he proposat la dissolució de les Corts i la convocatòria d'eleccions autonòmiques per al dia 28 d'abril.

Efectivament, aquesta era la primera vegada en la història de la Comunitat Valenciana que un president feia ús de la prerrogativa de dissoldre les Corts Valencianes amb antelació a la data prevista, tal com permet la reforma de l'Estatut Valencià del 2006,. La decisió de Ximo Puig, molt criticada pel seu soci de govern, Compromís, obria un debat immediat en els mitjans de comunicació valencians sobre com anava a abordar-se la denominada *agenda valenciana*, és a dir, els problemes propis dels valencians, atés que se celebraven les generals i les autonòmiques al mateix temps. El temor, ben destacat pels mitjans de comunicació valencians, era que l'*agenda estatal* de la campanya de les eleccions generals acabara silenci-ant justament aquelles problemàtiques que formen part del dia a dia dels valencians.

L'AGENDA VALENCIANA

En termes periodístics, la denominació d'*agenda valenciana*, (o a vegades, *problema valencià*) fa referència a aquells assumptes que han sigut, i són, prioritaris en el discurs dels partits polítics valencians per a resoldre alguns dels dèficits que arrossega aquesta comunitat autònoma. Els més destacats, i que han format part del relat polític de la legislatura autonòmica de 2015 a 2019, han sigut l'infr finançament autonòmic (Vercher, 2017), les infrainversions de l'Estat a la Comunitat Valenciana i la condonació del denominat *deute històric*, aquell generat per l'infr finançament i l'import del qual podria estar entre els 12.000 i els 18.000 milions d'euros segons diversos estudis qualificats (Fernández, 1998; Barea Tejeiro, Lamo de Espinosa, Schwartz Girón, Tamames Gómez i Velarde Fuertes, 2013).

Quan Ximo Puig va decidir avançar els eleccions, va justificar-ne la resolució dient que era una oportunitat perquè l'*agenda valenciana* estiguera present en el debat estatal. «El 28A afavoreix que els valencians tinguem un espai polític propi», va manifestar.

El president de la Generalitat assegura que aquesta decisió reconeix la Comunitat «com

una autonomia històrica» (A. Cervellera, PROV, 05/03/19).

La hipòtesi del president valencià era que amb la unió d'ambdues convocatòries seria més fàcil aconseguir presència en els mitjans de comunicació estatals que si les eleccions autonòmiques se celebraven el 26 de maig. Aquest estudi confirma que, ben al contrari, allò que va succeir va ser que l'*agenda nacional* va estar-hi molt present, tant en les eleccions autonòmiques valencianes com en les municipals i les europees de maig, mentre que els grans problemes valencians a penes van ocupar espai en els mitjans de comunicació general.

De fet, només va haver-hi dues mencions de la Comunitat Valenciana en els debats electorals dels candidats a la presidència del Govern. En el primer debat, emès per TVE (22 d'abril; 8,8 milions d'audiència), no es va al·ludir a la Comunitat Valenciana. Va ser al final del segon debat, televisat per Atresmedia (23 d'abril; 9,4 milions d'audiència), quan Pablo Iglesias va mencionar que «el problema territorial no és només Catalunya; hi ha un problema de finançament autonòmic a la Comunitat Valenciana». Paraules que va ratificar poc després Pedro Sánchez, el qual també va aprofitar per a recordar que «també se celebraven al mateix temps eleccions autonòmiques a la Comunitat Valenciana».

Una única doble menció que no va evitar la invisibilització de la *qüestió valenciana* i de les eleccions autonòmiques de la Comunitat Valenciana en la resta d'Espanya. El mateix Joan Baldoví, candidat de Compromís, va criticar la invisibilitat de la Comunitat en els debats electorals a la presidència del govern de TVE i Atresmedia durant la seua participació en el debat d'À Punt TV (24 d'abril). «Només s'hi va parlar 10 minuts de la Comunitat i, per a això serveixen aquests debats en la televisió pública valenciana, perquè parlem dels nostres problemes», va postillar.

Aquesta realitat també es constata en analitzar el protagonisme dels líders polítics en la cobertura dels diferents mitjans. Així, per mitjà de la base de dades de premsa FACTIVA, s'ha comprovat que,

durant les campanyes electorals consecutives de 26 d'abril i 28 de maig, els líders nacionals van copar el protagonisme informatiu dels diaris analitzats (l'únic periòdic no inclòs en FACTIVA és el *Diari La Veu*). El següent gràfic mostra, per als cinc rotatius presents en FACTIVA durante el període del 12 d'abril al 25 de maig, el nombre de mencions de:

- Les cinc candidatures a les eleccions generals (P. Sánchez, P. Casado, A. Rivera, P. Iglesias i S. Abascal).
- Les sis candidatures a la Presidència de la Generalitat Valenciana (X. Puig, M. Oltra, I. Bonig, R. Martínez Dalmau, T. Cantó i J. M. Llanos).
- I les díhuit candidatures a les alcaldies de València (S. Gómez/PSPV-PSOE, J. Ribó/

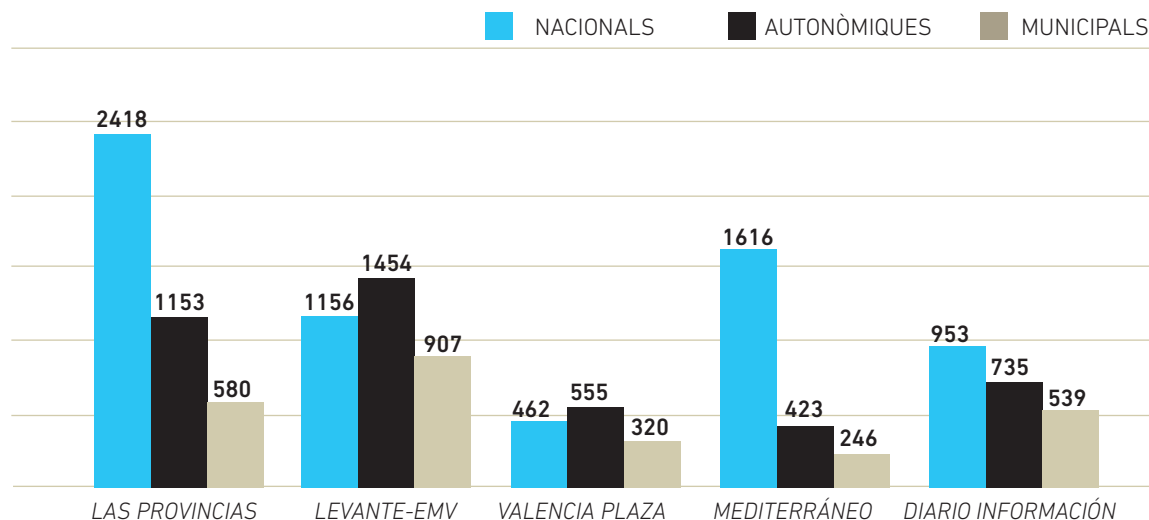
Compromís, M. J. Català/PP, F. Giner/Cs, M. Oliver/UP-EU i J. Gosávez/Vox), Alacant (F. Sanguino/PSPV-PSOE, L. Barcala/PP, N. Bellido/ Compromís, X. López/UP-EU, M. C. Sánchez/Cs i M. Ortolá/Vox) i Castelló (A. Marco/PSPV-PSOE, I. J. Garcia/ Compromís, B. Carrasco/PP, A. Marín/Cs, F. Navarro/UP-EU i L. Ferrer/Vox).

Com pot apreciar-s'hi, només *Levante-EMV* i *Valencia Plaza* donen més rellevància als líders autonòmics que als nacionals en el període assenyalat.

ELS GRANS EIXOS INFORMATIUS DURANT LES CAMPANYES

En aquest treball hem seleccionat una sèrie de temàtiques que han tingut una àmplia presència en

Gràfic 1 Mencions de les 18 candidatures municipals, les 6 autonòmiques i les 5 nacionals en les campanyes 28A i 26M (del 12 d'abril al 25 de maig)

Font: FACTIVA. Elaboració pròpia.

els mitjans valencians, tant en seccions informatives com d'opinió, i que han conformat al mateix temps el relat principal de les campanyes electorals referides.

L'avançament electoral

Els rotatius es van fer ressò de les reaccions de l'avançament electoral i van insistir en els efectes d'aquesta decisió en cada partit i, molt especialment, en la cohesió interna del govern del Botànic. A continuació, alguns titulars que s'hi van publicar:

«Puig ignora a Compromís y anuncia el adelanto electoral» (*Las Provincias*, 04/03/19).

«Puig adelanta las elecciones pese a la oposición de Compromís» (A. Soria. *Levante-EMV*, 04/03/19).

«Oltra carga contra el adelanto electoral de Puig, que no ve justificado» (*El Periódico Mediterráneo*, 04/03/19).

«Puig rompe el Botànic y une su destino al de Sánchez» (*Valencia Plaza*, 05/03/19).

«Podemos: "Estamos preparados para las elecciones el 28A"» (*Diario Información*, 04/03/19).

«Ciudadanos: "Puig y Oltra se marcan un Pimpinela"» (B.L. *Diario Información*, 05/03/19).

Respecte a la postura expressada pels mateixos periòdics, el rotatiu *Las Provincias* contradeia en el seu editorial del 5 de març l'argument de Puig sobre la visibilització del *problema valencià*:

No es visibilidad, es tacticismo. No hay motivos que justifiquen un adelanto electoral en la Comunitat más allá del estricto interés de los socialistas.

El finançament

El tema de l'infrafinançament autonòmic va estar molt present durant els quatre anys de gestió del Consell del Botànic, però també al llarg de tota la campanya electoral per a les eleccions generals i autonòmiques. Tots els partits van reivindicar la falta de finançament i va haver-hi acusacions encreuades en què els uns als altres es recriminaven la responsabilitat de la situació que pateix la

Comunitat Valenciana. Junt amb la falta de finançament, van aparéixer en els mitjans els altres dos temes col·laterals que conformen el *problema valencià*: el deute històric i les infra-inversions de l'Estat.

En aquest assumpte va haver-hi «foc creuat i foc amic» durant els debats: PP i PSOE es van embranchar en una discussió sobre qui tenia la culpa d'aquesta falta històrica de finançament i, a més, van rebre crítiques dels seus propis socis (Unides Podem i Compromís en el cas del PSOE) i futurs socis (Cs en el cas del PP).

Algunes declaracions del bloc d'esquerres:

Tenemos infrafinanciación y deuda. Gastamos menos y entramos en déficit... Demagogia del PP... Gobernó siete años y no hizo nada. Pedro Sánchez ha presentado presupuestos que significan 1400 millones de euros para la Comunitat Valenciana y ha habido triple alianza: PP, Ciudadanos e independentistas que han votado que no. [Ximo Puig (PSPV-PSOE); TVE 17/04/19].

La culpa es de las mayorías absolutas del PP y del PSOE que no han cambiado el modelo. El FLA (Fondo de Liquidez Autonómica) es ir a Madrid a mendigar. Hay que pedir la condonación de la deuda. No tiene sentido que una persona de Alacant reciba la mitad de las inversiones que otro español. Hemos estado abandonados por las políticas del Estado. El tren de Alcoi a Xàtiva tarda lo mismo que en el siglo XIX. [Rubén M. Dalmau (Unides Podem); TVE, 17/04/19].

El PP ha bloquejat en el Parlament una reforma de l'Estatut d'Autonomia que incloïa un mínim d'inversions de l'Estat. [Héctor Illueca (Unides Podem) i Joan Baldoví (Compromís); À Punt, 24/05/19].

Decepcionante la actitud del PSOE por no tocar la financiación en los diez meses que ha estado en el gobierno. [Joan Baldoví (Compromís); Cadena Ser, 15/04/19].

Declaracions del bloc de dretes:

Tenemos la peor comunidad financiada de toda España. Usted, Sr. Puig... El problema lo ha creado usted y su partido, y nos echa la culpa a los demás. [Toni Cantó (Cs); TVE, 17/04/19].

Tenemos un sistema que aprobó en 2009 José Luis Rodríguez Zapatero para obtener los votos de Esquerra Republicana. [Isabel Bonig (PP); TVE, 17/04/19].

La culpa de la infrafinanciación ha sido del PP y del PSOE durante estos 40 años por haber «pasteado» con el PdCat y PNV y repartir el dinero con otros territorios y no con nosotros. [Marta Martín (Cs); À Punt 24/05/19].

L'auge de la ultradreta

Un altre dels principals assumptes discursius de la campanya electoral del 28A en l'àmbit estatal ha sigut la idea, transmesa com a amenaça per les forces d'esquerres, que la ultradreta poguera entrar a formar part de l'executiu espanyol i dels executius autonòmics i locals. Des de les eleccions andaluses del 2 de desembre de 2018, la percepció dels mitjans sobre la incorporació de Vox a les institucions s'ha transformat en una evidència. A causa d'allò que va succeir a Andalusia i de les enquestes que es van divulgar, va créixer la convicció que aquesta ultradreta aconseguiria representació en totes les cambres: nacional, autonòmiques i locals; l'anàlisi de la cobertura mediàtica de Vox per part d'*El País*, *La Vanguardia*, *ABC*, *El Mundo*, *El Español*, *eldiario.es*, *Infolibre* i *El Confidencial* mostra que el míting celebrat per aquest partit a Vistalegre (Madrid) el 7 d'octubre de 2018 va disparar la seua cobertura mediàtica en un 888 % (Enguix i Gallardo, 2020).

Cal assenyalar, per tant, que l'atenció que van dedicar els mitjans de comunicació a Vox va ser, des de les eleccions andaluses, «hiperbòlica» (Gallardo, 2018), amb una presència desproporcionada en aquests mateixos mitjans en relació a la seua representació real en les institucions en el moment en què es divulgaven les informacions. Però aquesta

informació desmesurada sobre Vox, segons els analistes polítics, va servir també de motor per a mobilitzar les esquerres a fi d'impedir que la ultradreta aconseguira els seus objectius.

Aquesta realitat va ser àmpliament abordada pels mitjans de comunicació valencians, amb menció especial dels efectes que podria tindre la presència de la ultradreta tant en el Parlament valencià com en els ajuntaments. De fet, gran part dels discursos dels candidats autonòmics i locals de les esquerres van abordar, igual que a la resta d'Espanya, aquesta amenaça. Citem només alguns exemples de titulars:

«Abascal sube el tono “guerracivilista” y pide el voto católico contra el “Frente Popular”» (*Diario Información*, 21/04/2019).

«El PSOE avanza mientras Cs y Vox restan votos a PP» (*Las Provincias*, 22/04/2019).

«La batalla por liderar la derecha marca la recta final en la Comunitat Valenciana. El PP rescata la vieja guardia para frenar a Vox y Ciudadanos» (*Levante-EMV*, 22/04/2019).

En els debats, tant de ràdio com de televisió, també s'hi va posar de manifest la següent qüestió:

Pactos impensables en el resto de Europa. [Susana Ros (PSPV-PSOE); À Punt, 24/04/19].

Escuchar a PP y Ciudadanos hablar de la Constitución española cuando van de la mano de Vox provoca vergüenza ajena... cuando vemos los derechos sociales que nuestra Constitución establece. [Héctor Illueca (Unides Podem); Cadena Ser, 15/04/19].

Els pactes postelectorals

El debat sobre els pactes postelectorals va ser un altre dels eixos temàtics de les campanyes electorals analitzades. De fet, aquest assumpte es va convertir en un apartat propi en tots els debats i entrevistes que van fer als candidats dels partits polítics en lliça. I, en conseqüència, va alimentar tot tipus de gèneres periodístics en els mitjans de comunicació espanyols i valencians. Tant des del bloc de dretes

com del d'esquerres s'exigia *aclariment* dels pactes projectats. D'una banda, els partits d'esquerres van prendre com a referència el *cas andalús* i van preveure pactes futurs entre totes les dretes, tal com va succeir després, i segons hem comentat en l'apartat anterior. De l'altra, els líders de la dreta van intentar endurir el seu discurs fent comparacions entre Vox i Unides Podem, i identificant Unides Podem com extrema esquerra. Aquesta va ser una tendència general que es va percebre també en els debats autonòmics i locals. Segons declaracions de María Muñoz (Cs) en la Cadena Ser (15/04/2019):

Pactaremos con aquellos que respetan la Constitución, el concepto de nación, la bajada de impuestos y apoyo a las familias. No apoyaremos a los nacionalistas, independentistas y a los que quieren pactar con los anticapitalistas de extrema izquierda como Podemos y con los que quieren romper España... Queremos un pacto a la andaluza. Ni vamos a pactar con el doctor Sánchez ni con el Sr. Puig.

Les eleccions generals també han estat marcades per l'ambivalència del PSOE a l'hora de pactar amb Unides Podem o amb Cs, una estratègia per a guanyar electorat de centredreta, centreesquerra i esquerra. També han estat marcades pel *cordó sanitari* establert per Cs al PSOE i per l'aposta d'un govern de PP i Cs (amb l'ajuda de Vox).

Algunes declaracions del bloc d'esquerres al respecte:

Aspiramos a un gobierno monocolor. Pedro Sánchez dijo que no está en nuestros planes un gobierno con Cs. [Susana Ros (PSPV-PSOE); À Punt, 24/04/19].

Cs pactará con el PP y con Vox, pero ¿con quién pactará el PSOE? Nosotros apostamos por un gobierno progresista y con aquellos que garanticen suficiencia económica a los valencianos y que acaben con la deuda histórica. [Joan Baldoví (Compromís); Cadena Ser, 15/04/19].

Declaracions del bloc de dretes:

No va a haber pacto entre PSOE y Cs porque el *sanchismo* se vendió al populismo de Podemos y al nacionalismo, que es una fuerza que quiere romper España. [Marta Martín (Cs); À Punt, 24/04/19].

Defendemos la unidad de España y la Constitución frente al PSOE que pacta con independentistas y proetarras... No nos fiamos de Cs porque ya han pactado varias veces con el PSOE. Si quieren pactar con el PP podían haberlo pensado antes como a la hora de haber pactado listas conjuntas al Senado. [Belén Hoyo (PP); Cadena Ser, 15/04/19].

En la campanya per a les eleccions autonòmiques de la Comunitat Valenciana, és més evident l'estratègia de pactes en el bloc de dretes i en el d'esquerres. Queda clar que PSPV-PSOE i Cs no pactarien després de les eleccions, però també que Cs no estava en sintonia amb el PP, al qual va criticar durament pel tema de la corrupció del partit. En aquest sentit, també hem estudiat l'aportació argumentativa dels partits en clau nacional.

Quant al bloc de dretes, una mostra d'alguns arguments:

El pacto en Andalucía es un buen ejemplo a seguir. [Isabel Bonig (PP); TVE, 17/04/19].

Quiero que todos los que han robado devuelvan el dinero (en referencia al PP) y que se acabe con el *enchufismo* (es refereix a PSPV-PSOE i Compromís). [Toni Cantó (Cs); TVE, 17/04/19].

Alguns arguments del bloc d'esquerres:

Su partido, Sra. Bonig, ha fabricado pruebas para perseguirnos a través de las cloacas del Estado. [Rubén M. Dalmau (Unides Podem); TVE, 17/04/19].

Con Cs no puede haber regeneración democrática. Han pactado con el PSOE en Andalucía estando en marcha el tema de los ERE y con el PP en Madrid. [Rubén M. Dalmau (Unides Podem); TVE, 17/04/19].

La violència de gènere

Aquest tema va ser un eix central de la campanya electoral vinculat a la qüestió de l'auge de la ultradreta, ja que es prenen com a referència els missatges de líders de la dreta com Pablo Casado (sobre l'avortament), Santiago Abascal (la negació de la violència de gènere) i inclús de Ciudadanos, que el gener de 2019 s'havia negat a votar l'acord que blindava el pacte contra la violència masclista. Va haver-hi, a més, hipersensibilitat sobre la qüestió, tant en mitjans nacionals com valencians, amb episodis concrets com les declaracions, en un debat televisat, de la candidata del PP català al Congrés, Cayetana Álvarez de Toledo.

«Vox cierra con un mitin discreto y con críticas al feminismo» (*Levante-EMV*, 26/04/2019).

«Vox la lía en Twitter con un mensaje que incita a combatir a feministas, gays y prensa» (*El Periódico Mediterráneo*, 28/04/2019).

«PP i Cs brindan a Vox datos sobre trabajadores de violencia machista» (*El Periódico Mediterráneo*, 04/05/2019).

«Autogobierno y feminismo contra España y la biblia» (*Levante-EMV*, 17/05/2019).

Especialment en la precampanya, les esquerres van aprofitar a escala nacional i autonòmica el ressò del 8 de març per a subratllar el seu feminisme i el rebuig de la violència masclista, aspecte en què les dretes, especialment Vox, van perdre la batalla argumentativa, per convicció en molts casos. Però també durant la campanya, tal com ho demostren les declaracions següents:

Quiero resaltar las palabras del presidente de estar todos unidos con el tema de la violencia de género, de que no se haga batalla con eso. Solo hay un partido que no ha firmado el pacto y es Podemos y tenemos que seguir ese tipo de consensos. [Toni Cantó (Cs); TVE, 17/04/19].

Aquí solo hay una persona que ha dicho que las denuncias de las mujeres por violencia de género son falsas y es usted Sr. Cantó. Todos saben lo que pasó con ese pacto. Pensábamos que debía

ir mucho más allá. [Rubén M. Dalmau (Unides Podem); TVE 17/04/19].

La violencia de género es la expresión más grosera del machismo... hemos equiparado las ayudas por asesinato con las de terrorismo». [Mónica Oltra (Compromís); TVE, 17/04/19].

Me gustaría salir de alguna duda ante la coalición antiprogreso (PP y Cs). Aquí falta el otro miembro (Vox) que ha dicho que la violencia de género no existe, dice cosas muy gordas respecto a la igualdad entre mujeres y hombres. Quiero saber si esa coalición tiene ese propósito de continuar volviendo al pasado también (...). Me gustaría que no dieran un paso atrás no solo con la violencia de género sino en contra de la igualdad entre hombres y mujeres, porque esa igualdad es la democracia. [Ximo Puig (PSPV-PSOE); TVE, 17/04/19].

Ni un paso atrás en defensa de la igualdad y la libertad. El pacto contra la violencia no nos gustaba pero antepusimos los intereses generales a los partidistas. [Isabel Bonig (PP); TVE, 17/04/19].

El conflicte català

Les campanyes electorals es van desenvolupar mentre en el Tribunal Suprem se celebrava el judici contra els líders polítics del denominat *procés* català. Tot i que la incidència d'aquesta problemàtica no va ser tan intensa com en mesos anteriors, especialment durant la campanya electoral autonòmica andalusa, la veritat és que en l'àmbit estatal sí que va ocupar part del relat informatiu. No obstant això, a la Comunitat Valenciana els mitjans de comunicació no van prestar tanta atenció al judici, ni a les informacions que se'n derivaven. Ara bé, aquest tema sí que va aparèixer en l'argumentari dels partits durant els diferents debats electorals de ràdio i televisió. A aquest conflicte català es va unir, en campanya electoral, l'estratègia anticaltanista tradicional dels partits de dreta valencians enfront dels d'esquerra.

Algunes declaracions al respecte del bloc de dretes:

Pedro Sánchez ha vendido España haciendo concesiones permanentes a los independentistas

catalanes y proetarras. [Belén Hoyo (PP); À Punt, 24/04/19].

Nosotros preferimos ser valencianos de primera que no catalanes de segunda, no como ustedes. [Belén Hoyo (PP) a Joan Baldoví (Compromís); À Punt, 24/04/19].

Sr. Puig, me indigna que diga que somos nosotros los que enfrentamos... como lo que nos pasó cuando fuimos a Alsasua. Los que enfrentan son otros, entre otros, los socios del doctor Sánchez. [Toni Cantó (Cs); TVE, 17/04/19].

Quant al bloc d'esquerres:

Hacer de la confrontación territorial el pan nuestro de cada día no tiene ningún sentido, que es lo que hace la derecha. La solución es justicia, Estado de derecho, razón y diálogo. [Ximo Puig (PSPV-PSOE); TVE, 17/04/19].

L'autogovern és benestar i oportunitat... L'Estat descentralitzat és un model d'Estat d'èxit. [Resposta de Joan Baldoví (Compromís) a Ximo Puig (PSPV-PSOE); À Punt, 24/04/19].

Tenemos que avanzar hacia un Estado federal donde reconozcamos la plurinacionalidad de España. Hay fuerzas que están rompiendo España y no son las que ustedes dicen, Sra. Bonig y Sr. Cantó. Ustedes buscan conflictos y gresca allí donde no los hay. [Rubén M. Dalmau (Unides Podem); TVE, 17/04/19].

També cal esmentar un altre tema relacionat: el dels possibles indults dels polítics catalans empresonats, que va ser un altre argument electoral de les dretes contra les esquerres.

El conflicte lingüístic i el de la sanitat

És un clàssic de cada període electoral que isquen a la llum els temes del conflicte lingüístic i la sanitat, i aquest no en va ser l'excepció. Són qüestions recurrents i donades a estratègies enfrontades. L'educació i, per tant, el conflicte lingüístic a la Comunitat Valenciana van tornar a ser un dels temes estrela de la campanya autonòmica. El PP propugnava la llibertat per a triar centre educatiu i la llengua en

què s'impartirien les matèries, i proposava que en una de cada cinc escoles noves el 80 % de les assignatures es fera en anglés. Cs també optava per la lliure elecció de centre i de llengua d'impartició, i, a més, oferia, si guanyava, anglés i esport gratuït en el mes de juliol per a xiquets i joves.

La diferencia cuando gobierna esta coalición *sanchista* respecto al PP es que nosotros gobernamos para todos, no somos sectarios. Si hay un tema donde se muestra es en la educación y la sanidad. [Isabel Bonig (PP); TVE, 17/04/19].

¿El inglés?... ¡Pero si solo el 6 % de la gente que se graduaba dominaba el inglés! (quan el PP estava en la Generalitat). [Mónica Oltra (Compromís); TVE, 17/04/19].

Me produce vergüenza ajena oír al PP decir que hay ahora barracones, cuando ellos fueron quienes metieron a todas esas personas en los barracones, y al Sr. Cantó diciendo que quiere gobernar con quien construyó todos esos barracones... Estamos perdiendo el norte... Se ha hecho mucho y queda mucho por hacer. Y ahí estaremos para avanzar. [Rubén Dalmau (Unides Podem); TVE, 17/04/19].

Usted ha hablado de adoctrinamientos, Sr. Puig, yo voy a hablar de imposiciones lingüísticas, de cómo es esa inmersión lingüística «a la catalana». Han creado una red de 205 escuelas infantiles en la que los niños no dan una sola hora en castellano en toda la semana. [Toni Cantó (Cs); TVE, 17/04/19].

La sanitat pública o privada i les llistes d'espera també van servir d'argument electoral en els dos blocs:

Es una cuestión de modelo: el PP y Ciudadanos lo tenían claro, la educación y la sanidad la quieren privatizada. El PP en plena crisis recortó 10 000 millones en educación y sanidad precisamente cuando la gente más lo necesitaba. [Rubén M. Dalmau (Unides Podem); TVE, 17/04/19].

Ustedes falsearon las listas de espera en Sanidad. Lo primero que hicimos es aflorar la lista de 10 420 pacientes que ustedes tenían escondidos

debajo de la alfombra como tantas otras cosas. [Mónica Oltra (Compromís); TVE, 17/04/19].

Sí que han subido las listas de espera, Sr. Puig y Sr. Oltra, entre otras cosas porque lo primero que hizo la Sra. Montón fue nombrar a una amiga suya del PSC directora de La Fe. [Toni Cantó (Cs); TVE, 17/04/19].

Ustedes tienen 8500 pacientes más en lista de espera que el último gobierno del PP. [Isabel Bonig (PP); TVE, 17/04/19].

Les eleccions municipals

Les principals ciutats de la Comunitat Valenciana també van tindre debats tant en la televisió autonòmica À Punt com en la Cadena Ser i en altres fòrums. També en aquests debats es van observar estratègies argumentatives en els blocs d'esquerra i de dreta. En el debat per l'alcaldia de València, el bloc d'esquerres va apostar per reeditar el pacte del passat govern i va reivindicar la regeneració política de la ciutat enfront de les etapes de *corrupció*, *malbaratament* i *deute galopant*. Ací, un exemple:

València ha pasado de estar en el mapa de la corrupción al de la honradez... Hemos reducido la deuda a la mitad por gestionar bien y hemos devuelto la sonrisa a una ciudad que quiere ser honrada, justa, solidaria, verde y plural. [Joan Ribó (Compromís); Cadena Ser, 10/05/19].

Cs i PP van criticar la coalició per la seua falta de gestió i per les disputes entre socis. La irrupció de Vox i els seus possibles pactes amb les dretes també va tindre presència en el debat.

No me voy a aliar con nadie dispuesto a abrir las puertas del Ayuntamiento a la extrema derecha (en alusión a Vox). (...) La extrema derecha está cerca y voy a dejarme la piel para evitar que entre en el Ayuntamiento [Sandra Gómez (PSPV-PSOE); Cadena Ser, 10/05/19].

Un dels temes protagonistes en els debats va ser el model de mobilitat en les ciutats per a reduir la contaminació, amb menys cotxes, més bicicletes. Un tema comú que també va aparèixer en el debat de la Ser a Alacant. El bloc d'esquerres en aquesta ciutat també va apostar per

un canvi en el model que incentivara l'ús del transport públic i la bicicleta, així com la creació d'una empresa metropolitana de mobilitat. En aquest debat es va posar de manifest, d'una forma molt evident, la lluita de PP i de Cs pel vot del centredreta.

Ustedes han sido unos veraneantes de lujo durante cuatro años en Alicante. [Luis Barcala (PP) recriminant a Mari Carmen Sánchez (Cs); Cadena Ser, 10/05/19].

Ustedes han de reflexionar... Han sido cuatro años echados a la basura. [Mari Carmen Sánchez (Cs); Cadena Ser, 10/05/19].

Els cinc candidats van coincidir en el fet que la neteja de la ciutat d'Alacant havia de ser una prioritat de la legislatura. A Castelló les forces progressistes van mostrar el seu interès per repetir el Pacte del Grau i van posar el focus en la corrupció. La candidata del PP, Begoña Carrasco, va reprovar a Marco que «les seues sabates no hagueren sigut el seu cotxe oficial», tal com va prometre el 2015. I va provocar l'alcaldessa, a qui va recriminar que Fabra, «imputat, condemnat i a la presó», tornara a escena amb ella.

Siguen viviendo del pasado y es que con Franco se vivía mejor. Ha sido una legislatura llena de titulares, grandes portadas y pocas realidades. [Begoña Carrasco (PP); Cadena Ser, 10/05/19].

Una legislatura perdida. [Alejandro Marín-Buck (Cs); Cadena Ser, 10/05/19].

El Pacto del Grao supuso que por fin el PP dejara de gobernar la ciudad como si fuera un monopolio para que cuatro amigos hicieran negocio. [Fernando Navarro (Unides Podem); Cadena Ser, 10/05/19].

L'altre tema protagonista va ser el del Pla General Estructural, que es presentava com el repte per a les esquerres perquè suposaria «molta riquesa i treball a la ciutat»:

Tiene que estar lo antes posible y lo hemos dejado muy encarrilado. [Ignasi García (Compromís); Cadena Ser, 10/05/19].

/ les europees?

La presència de les problemàtiques europees en la cobertura dels diaris valencians no va ser tan rellevant com possiblement mereixia. Estudis anteriors sobre com es tracten aquestes temàtiques en la premsa espanyola insisteixen en una lectura en clau nacional (Berganza, 2008; Boix i López, 2013, 2014; Gallardo i Enguix, 2015), cosa que en aquest cas té una certa justificació per la coincidència de cites electorals. En el cas de la ràdio i de la televisió, també va tindre una presència menor, si bé en els debats va tindre el seu espai. L'agricultura, la reforma de la PAC, la defensa dels cítrics i el Corredor Mediterrani van ser els temes que van conformar els eixos de la campanya electoral europea a la Comunitat Valenciana dels diferents candidats, tot i que aquests temes no van ser exclusius de les eleccions europees, sinó que també van estar presents en la resta de campanyes:

Supone mucha economía y progreso para la Comunidad Valenciana, un compromiso firme y directo (referint-se al Corredor Mediterrani). [Susana Ros (PSPV-PSOE); À Punt, 24/04/19].

Apostamos por el Corredor Mediterráneo y mantenemos su puesta en servicio para el 2021. [José Luis Ábalos (PSOE); Cadena Ser, 15/04/19].

Gracias al Gobierno de España y al de la Comunitat Valenciana, se ha conseguido que el Corredor Mediterráneo esté en la red transeuropea de transporte. [Inmaculada Rodríguez Piñero (PSOE); Cadena Ser, 13/05/19].

El Corredor Mediterráneo es de todos y ha avanzado gracias a las inversiones de los gobiernos del PP. [Esteban González Pons (PP); Cadena Ser, 13/05/19].

Necesitamos el dinero de la financiación justa para acabar el Corredor Mediterráneo que genera riqueza y empleo, para conectar el Altet con la ciudad de Alicante. [Toni Cantó (Cs); TVE, 17/04/19].

Es innegociable, imprescindible para conectarnos con Europa y articular la economía de esta comunidad. [Marta Martín (Cs); À Punt, 24/04/19].

Hay que ayudar a los agricultores de la naranja valenciana frente a la de Sudáfrica con controles fitosanitarios y hay que negociar de tú a tú con Europa, hacer una buena negociación de la PAC. [Belén Hoyo (PP); À Punt, 24/04/19].

La pinza PP, Ciudadanos y PSOE, a veces ha resultado perjudicial para la Comunitat, como su apoyo al tratado de Canadá, que implica también acuerdos con Sudáfrica... Me comprometo a seguir defendiendo los intereses de la Comunitat. [Jordi Sebastià (Compromís per Europa); Cadena Ser, 13/05/19].

Apoyo a los agricultores en Europa a través de la PAC y en la Comunidad a través de los seguros agrarios. [Isabel Bonig (PP); TVE, 17/04/19].

ESTRATÈGIES ELECTORALS COMUNES DELS PARTITS EN LES CAMPANYES

En els debats de les eleccions generals va haver-hi estratègies que els diferents partits van compartir i que van consistir en atacs i crítiques a partits del bloc contrari i del mateix bloc. El partit més atacat, atés que anava davant en les enquestes d'intenció de vot, va ser el PSOE, la qual cosa configura un panorama resumible en cinc línies estratègiques:

1. El PP va atacar tots els partits. Per exemple, Belén Hoyo (PP), Cadena Ser, 15/04/19:

Crítica a Cs: «No se sabe dónde está, depende del día y de cómo sopla el viento».

Crítica al PSOE: «Por las concesiones a los independentistas y proetarras con tal de mantenerse en el poder».

Crítica a Compromís: «Por preferir ser una pedanía de Cataluña».

2. El PSOE va atacar PP i Cs. José Luis Ábalos (PSOE), Cadena Ser, 15/04/19:

Crítica al PP i Cs: «Porque se aliaron con los independentistas para tumbar los presupuestos del Gobierno».

3. Cs va atacar tots els partits. María Muñoz (Cs), Cadena Ser, 15/04/19:

Crítica al PP: «Por la corrupción y por cargarse nuestra marca reputacional» (la de la Comunitat Valenciana).

Crítica al PSOE: «Crece la deuda con el tripartito, las listas de espera, el número de niños en barracones, la demora en ayudas a la dependencia. Por el atentado contra la libertad de elegir la lengua en la que estudian nuestros hijos».

Crítica al PSOE: «Por una nefasta gestión económica en Madrid» (fa referència al Govern).

4. Unides Podem va atacar tots els partits excepte Compromís. Héctor Illueca (Unides Podem), Cadena Ser, 15/04/19:

Crítica al PSOE: «Escuchamos el otro día al Sr. Ábalos hablar de una apuesta por reeditar el Pacto del Abrazo con Cs, que contempla la llamada mochila austríaca, una reforma laboral para implantar en España el despido libre... Y vimos al Sr. Puig mendigar un acuerdo con Cs por haberle impuesto un cordón sanitario».

5. Compromís va atacar tots excepte Unides Podem. Joan Baldoví (Compromís), Cadena Ser, 15/04/19:

Crítica contra el PP y el PSOE: «Hubo un acuerdo firmado para la entrada de naranjas de Sudáfrica sin prever las consecuencias para la Comunitat Valenciana y solo Compromís defendió nuestra naranja».

En les eleccions autonòmiques també es van fer servir els debats de forma estratègica, tant per part dels blocs dreta/esquerra com per part dels diferents partits, encara que amb matisos, de manera que les línies discursives es reformulen lleugerament respecte a l'apartat anterior:

1. El PP va atacar el tripartit, però no Cs. Per exemple, Isabel Bonig (PP), TVE, 17/04/19:

Crítica al PSOE: «Me extraña que hable de empleo porque usted tenía 650 millones que no ha ejecutado. Por lo tanto no resulta usted creíble».

Crítica al tripartit i a Cs: «La Ley de Maternidad es nuestra apuesta para la política de conciliación pero esta coalición sanchista se la cargó con la ayuda de Podemos y la abstención de Cs. ¿Por qué negar ayudas a las mujeres más vulnerables, por qué ser sectario a la hora de dar ayudas a organizaciones dependiendo de su ideología política?».

2. Cs va atacar el tripartit, però també el PP, encara que menys, ja que el volia com a soci. Exemples de declaracions de Toni Cantó (Ciudadanos), TVE, 17/04/19:

Crítica al PSPV-PSOE-Compromís i Unides Podem: «Como no se genera empleo es poniendo a un conseller de Cultura que dice que el capitalismo es el enemigo de la humanidad y a un director de Comercio que dice go home a la inversión de Into Mediterráneo [sic], que el Sr. de Podemos demoniza».

Crítica al PP: «Sra. Bonig, bienvenida a la libertad de elección de modelo plurilingüe y bienvenida a dejar el requisito lingüístico, porque empecé con ustedes, con la Sra. Catalá».

3. El PSOE no va criticar ni Compromís ni Unides Podem. Ximo Puig (PSPV-PSOE), TVE, 17/04/19:

Crítica al PP: «Cuando estaba la Sra. Bonig había 23 % de paro, ahora 13 %. Ahora hay 6000 profesores más y 400 mil niños ya no pagan los libros de texto».

4. Compromís va atacar les dretes i va fer alguna lleugera crítica al PSOE del passat pel finançament de la Comunitat Valenciana. Exemples de Mónica Oltra (Compromís), TVE, 17/04/19:

Crítica a PP: «Cuando las derechas hablan de fiscalidad es para echarse las manos a la cartera. Cuando hablan de rebajar el impuesto de patrimonio se refieren a 22 000 personas de los 5 millones de personas que somos».

Crítica a Cs: «Usted no sabe lo que vale un colegio, Sr. Cantó. Usted dice que va acabar con los colegios 44 millones de euros más. Si ahora mismo el Plan Edificant ya tiene asignado proyectos por valor de 500 millones de euros. Usted no sabe lo que vale un colegio porque si no, no daría estas cifras que no son creíbles [sic]».

5. Unides Podem va atacar tots els partits, però només va atacar Compromís en la qüestió dels barracons. Algunes declaracions de Rubén M. Dalmau (Unides Podem), TVE, 17/04/19:

Crítica a Cs: «Sr. Cantó, usted no sé si sabe que Into Mediterráneo [sic] quiere instalarse en una de las zonas más saturadas de Europa y consideramos que es un pelotazo y que acabará con el pequeño comercio que es el 99 % del tejido económico valenciano».

Crítica a PP: «La tasa turística, Sra. Bonig, llegará algún día como ha pasado en otras ciudades europeas como Ámsterdam o Berlín para hacer de este sector sostenible [sic]».

Crítica al PSPV-PSOE: «Ha tenido que llegar la campaña electoral para que usted, Sr. Puig, diga

que se tiene que desprivatizar el Hospital de Denia. Pues llega cuatro años tarde».

Crítica a Compromís: «Es verdad que habían [sic] 8000 niños en barracones cuando ustedes llegaron. Ahora hay 4000 pero han tenido 4 años y lo que no puede ser es que un valenciano o valenciana esté meses para conseguir una cita con un especialista».

CONCLUSIONS

L'anàlisi de la cobertura dels processos electorals de 2019 des de la premsa valenciana confirma que, a pesar de l'impacte de l'anunci del 4 de maig per part de Ximo Puig de fer coincidir les eleccions valencianes amb les generals, no va haver-hi una agenda valenciana en la premsa estatal, sinó que, al contrari, es va mantindre la cobertura habitual dels processos electorals al nostre país en clau nacional. Pel que fa als eixos discursius de la campanya, es va mantindre en general la posició per blocs, com una reformulació *pluralitzada* de l'antic bipartidisme.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Barea Tejeiro, J., Lamo de Espinosa, J., Schwartz Girón, P., Tamames Gómez, R. i Velarde Fuertes, J. (2013). *Informe sobre la deuda, déficit y financiación de la Comunidad Valenciana: Propuesta de bases para un nuevo sistema de financiación autonómico*. València: Alto Consejo Consultivo de la Comunidad Valenciana. Recuperat de <http://www.presidencia.gva.es/documents/80920710/80950149/Informe+Financiaci%C3%B3n+Final+12+11+13.pdf/1f966b00-0147-42d9-bcd7-2c966afd9bcb>
- Berganza, R. (2008). Las elecciones al Parlamento Europeo como comicios de segundo orden: Estudio de la cobertura informativa en televisión (1999-2004). *Estudios sobre el mensaje periodístico*, 14, 15-31.
- Campos, E., Valera Ordaz, L. i López García, G. (2015). Emisores políticos, mediáticos y ciudadanos en Internet: Hacia un nuevo marco comunicativo en la jornada de reflexión de España. *História, Ciências, Saúde: Manguinhos*, 22, 1621-1637.
- Boix Palop, A. i López García, G. (2013). Las Elecciones Europeas de 2009 en España: El comienzo de la crisis del bipartidismo. *Revista Aranzadi Unión Europea*, 11, 25-48.
- Boix Palop, A. i López García, G. (2014). El significado de las Elecciones Europeas de 2014 en España: Giro a la izquierda y hundimiento del bipartidismo. *Revista Aranzadi Unión Europea*, 7, 69-93.
- Casero Ripollés, A. i Marzal, J. (ed.) (2011a). *Periodismo en televisión. Nuevos horizontes, nuevas tendencias*. Salamanca: Comunicación Social.

- Enguix, S. i Gallardo, B. (2020). Coverage of the Ultra-right in Spanish Press: the Attention to Vox. En J. Santaemilia et al. (ed.), *Exploring discourse and ideology through corpora*. Berna: Peter Lang, en premsa.
- Fernández Amor, J. A. (1998). El finançament de les comunitats autònomes de règim comú: Notes i reflexions sobre la reforma de la Llei Orgànica de Finançament de les Comunitats Autònomes i la Llei de Cessió de Tributs de l'Estat. *Autonomies: revista catalana de dret públic*, 23, 313-347.
- Gallardo, R. i Enguix, S. (2015). Opciones discursivas en la cobertura electoral: Los temas de la campaña europea de 2014. En E. Hernández i M. I. López (ed.), *Sodalicia Dona. Homenaje a Ricardo Escavy Zamora* (p. 231-252). Murcia: Universidad de Murcia.
- Gallardo, B. (2018). *Tiempos de hipérbole: Inestabilidad e interferencias en el discurso político*. València: Tirant lo Blanch.
- López García, G. (2015). 'New' vs 'Old' Leaderships: The Campaign of Spanish General Elections 2015 on Twitter. *Communication & Society*, 29(3), 149-168.
- Marín Pérez, B. (2003): Debates electorales por televisión. En S. Berrocal (coord.), *Comunicación política en televisión y nuevos medios* (p. 207-243). Barcelona: Ariel.
- Vercher Savall, N. (2017). Financiación autonómica: Un elemento de tensión en la economía valenciana. *Revista de Economía Crítica*, 24, 53-71.

NOTA BIOGRÀFICA

Salvador Enguix Oliver

Salvador Enguix Oliver és professor associat de Periodisme a la Universitat de València. Llicenciat en Ciències de la Informació (UAB), té un màster en Màrqueting i Comunicació (EADA) i és doctor en Comunicació (UV). Des de 1991 forma part de l'equip de *La Vanguardia*, diari del que va ser corresponçal a Brussel·les. Ha treballat també en *El País*, Canal 9, el *El Periódico Mediterráneo*, *Levante-EMV* i RNE. És autor de l'assaig *Periodisme polític* (Aldea Global, 2015).

Benjamín Marín Pérez

Benjamín Marín Pérez és professor de Periodisme a la Universitat de València. Llicenciat en Periodisme (CEU) i doctor en Comunicació (UCM). EMBA en Direcció d'Empreses i Màrqueting (ESIC) i Màster en Comunicació Científica (VIU). Periodista en À Punt, Canal 9 i director de comunicació en l'Expo 92. Premi *Ondas* 2007. Ha escrit articles i capítols de llibres sobre comunicació política, televisió i comunicació corporativa.

